

Засновники журналу:
 Подільський державний
 аграрно-технічний університет
 ПВНЗ «Хмельницький
 економічний університет»
 ПП «Інститут економіки,
 технологій і підприємництва»,
 Тернопільська державна
 сільськогосподарська дослідна
 станція Інституту кормів та
 сільського господарства
 Поділля НААН

Головний редактор:
 Стельмашук А.М.,
 д.е.н., професор

**Заступник головного
 редактора:**
 Волощук К.Б., д.е.н.

Відповідальний секретар:
 Печенюк А.В., к.е.н., доцент

Редакційна рада:
 Кулик С.М.
 Рудик В.К.
 Смоленюк Р.П.
 Стельмашук А.М.

Редакційна колегія:

Баланюк І.Ф., д.е.н., проф.
 Біттер О.Г., д.е.н., проф.
 Варченко О.М., д.е.н., проф.
 Витвицька О.Д., д.е.н., доцент
 Галушкіна Т.П., д.е.н., проф.
 Губені Ю.Е., д.е.н., проф.
 Доманчук Д.П., д.е.н., проф.
 Євдокименко В.К., д.е.н., проф.
 Зінчук Т.О., д.е.н., проф.
 Лаврук В.В., д.е.н.
 Лотоцький І.І., д.е.н., проф.
 Лучик С.Д., д.е.н., проф.
 Мазур Н.А., д.е.н.
 Малік М.Й., д.е.н., проф., акад. НААН
 Олійник Т.І., д.е.н., проф.
 Павліха Н.В., д.е.н., проф.
 Павлов В.І., д.е.н., проф.
 Пархомець М.К., д.е.н., проф.
 Пуцентейло П.Р., д.е.н., доцент
 Свиноус І.В., д.е.н.
 Ульянченко О.В., д.е.н., проф.
 Чикуркова А.Д., д.е.н.
 Шульський М.Г., д.е.н., проф.
 Щурик М.В., д.е.н., проф.
Зарубіжні вчені
 Павлов К.В., д.е.н., проф. (Росія)
 Пармакли Д.М., д.е.н., проф. (Молдова)
 Усенко Л.М., д.е.н., проф. (Росія)
 Шарловська Г.О., д.е.н., проф. (Білорусь)
 Горнович Мірослав, хаб. д.е.н., проф.
 (Польща)
 Марк-Бельська Рената, хаб. д.е.н.,
 (Польща)

Наукові редактори:

Загнітко Л.А., к.е.н., доцент
 Корженівська Н.Л., к.е.н., доцент
 Пастух Ю.А., к.е.н., доцент
 Петрушенко О.О., к.філ.н.
 Сава А.П., к.е.н.
 Сидорук Б.О., к.е.н.
 Ящук Т.С., к.с.-г.н.

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА

НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ ЖУРНАЛ

7'2013 (45)

Зміст

I. Економіка та інноваційний розвиток національного господарства	
Волощук К.Б. ЕФЕКТИВНІСТЬ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНО СПРЯМОВАНОГО АГРОБІЗНЕСУ.....	5
Ушкаренко Ю.В., Петлюченко В.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	9
Жаворонкова Г.В., Крачок Л.І. СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	11
Вишневська О.М., Дяченко О.С. АГРАРНИЙ СЕКТОР: ВІДТВОРЕННЯ І ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	15
Кавтиш О.П. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	19
Кулаковская Т.А. ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА РАЗВИТИЯ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО ПОДКОМПЛЕКСА УКРАИНЫ	27
Габор В.С. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРОПРОМИСЛОВИМУ ВИРОБНИЦТВІ	31
Гракова М.А. ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У ВУГІЛЬНІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ	34
Васильцова С.О. ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ТА РОЗМІРУ МАЙБУТЬОГО ПОРТФЕЛЮ З ТОЧКИ ЗОРУ ПОТРЕБ ПІДПРИЄМСТВ	39
Сем'янів Л.М., Ковалів О.Р. УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	42
Волинець У.А. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ	44
Неміш П.Д. СУТНІСТЬ, ОЦІНКА ТА НАПРЯМИ ПІВЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ АПК	46
Феденько С.М. ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ МЕТОД У РЕСУРСНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	53
Сахненко О.І. ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ.....	57
II. Економіка та конкурентоспроможність підприємств	
Данкевич А.Є. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В АГРОХОЛДИНГАХ	60
Логвінова О.П. КРИТЕРІЇ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЄКТІВ ПЕРЕХОДУ ПІДПРИЄМСТВА НА АУТСОРСИНГ.....	64
Сенів Б.Г. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	67
Беляєва С.В., Зубко Т.Л. МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ)	72
Чорнобай Л.М. МІСЦЕ КООПЕРАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	78
Ващенко Н.В., Гашкова Ю.І. РОЗРОБКА КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	81
Шелест Є.О. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	85
Жаровська Н.Ю., Галушак О.Я., Жаровський Р.О. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ЙОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ.....	89
Баранцева С.М., Атаманов Р.К. МІСЦЕ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	94
Романчук О.М. ДО МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	97
III. Економічна політика регіонального розвитку і місцеве самоврядування	
Зелінська Г.О. РЕГІОНАЛЬНА ОСВІТНЯ СИСТЕМА ТА ЇЇ ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ОБ'ЄКТИВНА УМОВА СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГІОНАЛЬНОГО ОСВІТЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ (РОМ)	103
Гук О.А., Василюшин М.С., Сидоренко Н.С. РОЗВИТОК АПК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	107
Тредіт В.Є. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	110
Гасуха Л.О. РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	113
Фоніцька Т.І. МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ РЕГІОНУ.....	117
Семченко-Ковальчук О.Б. РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСУ НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	122
IV. Економіка природокористування та екологізація навколишнього середовища	
Тарасова В.В. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ТА ЕКОЛОГІЧНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	128
Пуцентейло П.Р., Змарко Т.В. ОЦІНКА ПОТЕНЦІАЛУ ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА З СОЛОМИ	133
Погрішук Б.В., Пилявець В.М. МОДЕЛІ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ ОЛІЄЖИРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ	137
Фещенко Н.М. ПРОБЛЕМНІ МОМЕНТИ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	141

Founders of the journal:
 Podilskyi State Agrarian and
 Technical University
 Private Institution of Higher
 Education "Khmelytskyi economical
 University"
 Private enterprise "Institute of
 Economics, Technologies and
 Entrepreneurship"
 Ternopil State Agricultural
 Experimental Station of the Institute
 of Feeds Research and Agriculture of
 Podillya of NAAS

Chief editor:
 Stel'mashchuk A.M.,
 Dr.econ.sci., prof.

Deputy chief editor:
 Voloschuk K.B.,
 Dr.econ.sci.

Executive Secretary:
 Pechenuk A.V.,
 Candidate of Economic Sciences,
 associate professor

Editorial Council
 Kulyk S.M.
 Rudyk V.K.
 Smolenuk R.P.
 Stel'mashchuk A.M.

Editorial Board:

Balanuk I.F., Dr.econ.sci., prof.
 Bitter O.G., Dr.econ.sci., prof.
 Varchenko O.M., Dr.econ.sci., prof.
 Vytvyts'ka O.D., Dr.econ.sci., associate prof
 Halushkina T.P., Dr.econ.sci., prof.
 Gubeni Yu.E., Dr.econ.sci., prof.
 Domanchuk D.P., Dr.econ.sci., prof.
 Yevdokymenko V.K., Dr.econ.sci., prof.
 Zinchuk T.O., Dr.econ.sci., prof.
 Lavruk V.V., Dr.econ.sci.
 Lotots'kyi I.I., Dr.econ.sci., prof.
 Luchyk S.D., Dr.econ.sci., prof.
 Mazur N.A., Dr.econ.sci.
 Malik M.Y., Dr.econ.sci., acad. of NAAS
 Olynyk T.I., Dr.econ.sci., prof.
 Pavliha N.V., Dr.econ.sci., prof.
 Pavlov V.I., Dr.econ.sci., prof.
 Parhomets' M.K., Dr.econ.sci., prof.
 Putsenteilo P.R., Dr.econ.sci., associate
 professor
 Slynous I.V., Dr.econ.sci.
 Ulyanchenko O.V., Dr.econ.sci., prof.
 Chyurkova A.D., Dr.econ.sci.
 Shul's'kyi M.G., Dr.econ.sci., prof.
 Shchuryk M.V., Dr.econ.sci.

Foreign scientists

Pavlov K.V., Dr. econ.sci., prof. (Russia)
 Parmakli D.M., Dr. econ.sci., prof. (Moldova)
 Usenko L.M., Dr. econ.sci., prof. (Russia)
 Shmarlovs'ka G.O., Dr.econ.sci., prof.
 (Belarus)
 Gornowicz Mirosław, Dr hab., prof. UWM
 (Poland)
 Marks-Bielska Renata, Dr habil (Poland)

Scientific editors:

Zahnitko L.A., Candidate of Economic
 Sciences, associate professor
 Korzheniv's'ka N.L., Candidate of Economic
 Sciences, associate professor
 Pastuh Yu.A., Candidate of Economic
 Sciences, associate professor
 Petrusenko O.O., Candidate of Philological
 Sciences, associate professor
 Sava A.P., Candidate of Economic Sciences
 Sydoruk B.O., Candidate of Economic
 Sciences
 Yashchuk T.S., Candidate of Agricultural
 Sciences

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and Production journal

7'2013 (45)

Contents

I. Economy and innovative development of the national economy	
Voloshchuk K.B. EFFICIENCY OF THE INNOVATIVE-INVESTMENT DIRECTED AGRIBUSINESS.....	5
Ushkarenko J., Petlyuchenko V. PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT PRODUCTION OF FOOD INDUSTRY PRODUCT	9
Zhavoronkova V.G., Krachok L.I. THE NATURE AND CHARACTERISTICS OF TECHNOLOGICAL SECURITY OF THE AGRARIAN INDUSTRY.....	11
Vishnevskaya O.N., Dyachenko E.S. AGRICULTURAL SECTOR: REPRODUCTION AND RENEWAL OF FIXED ASSETS	15
Kavtysh O. PROBLEMS AND DIRECTIONS OF INCREASE OF INNOVATIVE ACTIVITY OF CORPORATE SECTOR OF THE NATIONAL ECONOMY.....	19
Kulakovska T.A. STATE SUPPORT FOR UKRAINE SUBCOMPLEX OF THE GRAIN PRODUCTS.....	27
Gabor V.S. ORGANIZATIONAL – ECONOMIC MECHANISM DEEPENING OF INTEGRATION PROCESSES IN AGROINDUSTRIAL PRODUCTION.....	31
Grakova M. ASSESSMENT OF REALIZATION OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE COAL INDUSTRY.....	34
Vasiltsova S.O. ASSESSMENT OF INNOVATIVE DESIGNS AND SIZES FUTURE PORTFOLIO IN TERMS OF ENTERPRISE NEEDS	39
Semyaniv L.M., Kovaliv O.R. MANAGEMENT THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN AGRICULTURAL UNDER EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES.....	42
Volynets U.A. BASIC PROGRESS OF EDUCATION TRENDS AS COMPONENT SOCIAL POLICY OF THE STATE.....	44
Nemish P.D. ESSENCE, WRITING AND TRENDS FOR EFFICIENCY RAISING OF MECHANISM OF POWER ECONOMY IN AGROINDUSTRIAL COMPLEX.....	46
Fedenko S.M. PROGRAM-TARGET METHOD IN RESOURCES' PROVISION OF HEALTH CARE.....	53
Sakhnenko O.I. THE KNOWLEDGE ECONOMY: WORLD EXPERIENCE AND PROSPECTS FOR INTRODUCTION IN UKRAINE.....	57
II. Economy and competitiveness of the enterprises	
Dankevych A.Y. FEATURES OF LAND RELATIONS IN AGRICULTURAL HOLDINGS	60
Logvinova O.P. CRITERIA OF GROUND OF PROJECTS OF TRANSITION OF ENTERPRISE ON OUTSORSING.....	64
Seniv B.G. WAYS OF IMPROVEMENT ESTIMATION EFFICIENCY INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISE.....	67
Bieliaeva S.V., Zubko T.L. METHOD OF DETERMINING COMPETITIVENESS (PRACTICAL ASPECT)	72
Chornobay L. PLACE OF COOPERATION IN THE PROVISION OF INFRASTRUCTURE SERVICES FARMS.....	78
Vashenko N.V., Gashkova Y.I. DEVELOPMENT OF COMPLEX GOING NEAR TO ANALYSIS OF EFFICIENCY OF THE USE OF CAPITAL OF ENTERPRISE.....	81
Shelest I.O. ORGANIZATIONAL BASES OF REALIZATION OF MECHANISM OF FORMING AND USE OF EXPORT POTENTIAL OF MACHINE-BUILDING ENTERPRISES.....	85
Zharovska N., Haluschak O., Zharovskyy R. BASIC APPROACHES TO CREATING MODELS OF COST ENGINEERING ENTERPRISE IT IN THE INNOVATION DEVELOPMENT.....	89
Barantseva S., Atamanov R. PLACE KORPORATYVNOY SOTSIALNOY RESPONSIBILITY IN THE ENTERPRISE ACTIVITIES.....	94
Romanchuk O.M. TO METHOD OF ESTIMATION THE EFFECTIVENESS OF INNOVATIVE MANAGEMENT OF AGRARIAN ENTERPRISES.....	97
III. The economic policy of regional development and local government	
Zielinska G.O. REGIONAL EDUCATIONAL SYSTEM AND IS INFRASTRUCTURE AS THE OBJECTIVE CONDITIONS FORMATION OF REGIONAL EDUCATIONAL MANAGEMENT (ROM)	103
Guk O.A., Vasylyshyn M.S, Sidorenko N.S. DEVELOPMENT OF AGRICULTURE REGIONS OF UKRAINE CONDITIONS INTEGRATION: PROBLEMS AND PROSPECTS DEVELOPMENT.....	107
Tredit V.E. EVALUATION OF THE USE RESOURCE POTENTIAL IN AGRICULTURAL ENTERPRISES OF KHARKIV REGION.....	110
Gasukha L. DEVELOPMENT OF REGIONAL AGRICULTURAL SECTOR AS BACKGROUND OF FOOD SECURITY.....	113
Fonitska T.I. METHODS OF THE OPTIMAL FINANCIAL INDEPENDENCE LEVEL DEFINITION OVER THE REGION.....	117
Semchenko-Kovalchuk O. REGIONAL FEATURES OF DEVELOPMENT OF SMALL AND MIDSIZE BUSINESSES ARE ON EXAMPLE OF CHERNIHIV AREA	122
IV. Environmental economics and ecologization of the environment	
Tarasova V.V. THE ECOLOGICAL ORIENTATION OF THE ECONOMY AND THE ECOLOGICAL SAFETY OF PRODUCTION IN THE REGIONS OF UKRAINE	128
Putsenteilo P., Zmarko T. EVALUATE THE POTENTIAL PRODUCTION OF BIOFUELS FROM STRAW.....	133
Pohrischuk B., Pyliaevets V. MODELS OF THE QUALITY PRODUCTS OF OIL AND FAT SUBCOMPLEX SYSTEM IMPLEMENTATION.....	137
Feshchenko N.N. WORLD MARKET PROBLEM MOMENTS OF ORGANIC AGRICULTURAL OUTPUT	141
Kravchuk I.I. BLUEPRINT FOR SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT LOCAL SYSTEM AGROSFERA.....	150

ЕКОНОМІКА ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

УДК 338.43.01:334.758.4

Данкевич А.Є.,
д.е.н., старший науковий співробітник
Національний науковий центр
"Інститут аграрної економіки" НААН

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В АГРОХОЛДИНГАХ

Постановка проблеми. Земельні відносини є потужним чинником розвитку економіки усіх сільськогосподарських товаровиробників. Проведення ринкових трансформацій аграрної економіки, спрямованих на реформування земельних відносин, сприяли розвитку приватно-орендних форм господарювання, започаткуванню процесу формування ринку землі. У цих умовах надзвичайно актуальною проблемою постає стабільне й ефективне використання земельних ресурсів усіма землекористувачами [4].

У сільському господарстві йде процес концентрації капіталів, що знаходить своє відображення у створенні агрохолдингів [11]. Дослідження ефективності їх роботи та обґрунтування оптимальних з точки зору управління та масштабів розмірів й вирішення на цій основі соціально-економічних питань є важливим завданням економічної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній і зарубіжній економічній літературі приділено достатньо уваги стану використання земельних ресурсів товаровиробниками. Ґрунтовні дослідження здійснили у своїх працях: Л.І. Абалкін, Д.П. Богиня, В.Г. Бодров, М.П. Вітковський, А.С. Гальчинський, В.К. Збарський, О.В. Крисальний, Ю.Я. Лузан, І.І. Лукінов, В.М. Малес, Б.Я. Панасюк, О.М. Онищенко та ін. Значний внесок у вивчення даного питання в умовах агропромислової інтеграції зробили В.Г. Андрійчук, С.І. Дем'яненко, І.І. Лукінов, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, Ю.О. Нестерчук, П.Т. Саблук, В.М. Юрчишин, М.М. Федоров, В.М. Яценко та ін. Відзначаючи цінність результатів досліджень науковців, необхідно зазначити, що не всі теоретичні розробки знаходять застосування на практиці, про що свідчить сучасний стан розвитку сільськогосподарського виробництва. Актуальність даної проблеми, недостатність її вивчення та наявність дискусійних моментів зумовили вибір теми дослідження.

Постановка завдання. Метою написання статті є дослідження передумов формування землекористувань агрохолдингів через призму організаційних, економічних та соціальних чинників розвитку агропромислового виробництва та розробка практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. За попередніми оцінками, в Україні функціонує понад 100 великих агрохолдингів, які контролюють понад 7 млн. га землі, або близько 28% ріллі і є найбільшими виробниками зернових і технічних культур. Практично всі вони планують розширювати земельні масиви. До 2015 р., за прогнозами експертів, в Україні сформується близько 200 холдингів, а валове виробництво зерна досягне рівня 60-70 млн. т [2].

Холдинги ведуть виробництво на орендованих землях. Критеріями при формуванні земельних масивів новостворених об'єднань є родючість ґрунтів і їх наближеність до великих промислових центрів та сировинних зон. У зв'язку із цим, відбувається посилення конкуренції на ринку оренди та суборенди земель [8]. Якщо держава законодавчо регламентує нижню межу орендної плати на рівні 3% від нормативної грошової оцінки, то новостворені підприємства уже пропонують до 8% [5]. На відміну від дрібних сільськогосподарських підприємств агрохолдинги мають кращі шанси залучити інвестиції, кваліфіковані кадри, розвинену інфраструктуру, можливість диверсифікувати ризики і контролювати затрати по всьому ланцюгу – від поля до супермаркету.

В Україні не ведеться офіційна статистика великих орендарів сільськогосподарських угідь, зважаючи на широку географію розміщення земель, що входять до кожного конкретно взятого холдингу, тому визначити їх площу можна тільки наближено. При цьому, завдяки їх діяльності вдалося

досягнути покращення результатів господарської діяльності в економіці України. Особливо це проявилось у кризові роки, коли сільське господарство стало одним із локомотивів розвитку економіки. Даних результатів вдалося досягнути за рахунок агрохолдингів, які є лідерами по земельних ресурсах (табл. 1).

Таблиця 1

Земельний банк найбільших агрохолдингів України

Назва агрохолдингу	Площа, тис га	Місце розташування
“UkrLandFarming”	530	21 область України і АР Крим
“NCH”	400	22 області
“Кернел Групп”	330	Тернопільська, Одеська, Миколаївська, Кіровоградська, Черкаська, Полтавська, Сумська, Чернігівська області
“Мрія Агрохолдинг”	290	Тернопільська, Хмельницька, Івано-Франківська, Чернівецька, Львівська області
“Миронівський Хлібопродукт”	280	Київська, Черкаська, Полтавська, Сумська, Дніпропетровська, Донецька, Херсонська, Вінницька, Івано-Франківська області
“Українські аграрні інвестиції”	260	16 областей України
“Астарта-Київ”	240	Полтавська, Харківська, Вінницька, Хмельницька, Тернопільська, Житомирська області
“HarvEast”	220	Донецька, Запорізька, Черкаська, Житомирська області, АР Крим
“Valinor”	120	Полтавська, Вінницька, Сумська, Черкаська, Миколаївська, Херсонська області
“Приват-Агрохолдинг”	120	Львівська, Черкаська, Полтавська, Харківська, Дніпропетровська, Херсонська, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська області
“Лотуре-Агро”	100	Луганська, Сумська, Харківська, Хмельницька, Житомирська області

Джерело: власні дослідження

Найбільшими агрохолдингами в Україні є: “Landkom International”, “Кернел”, “МСВ Agricole”, “Миронівський хлібопродукт”, “Мрія”. Частина компаній була викуплена більш сильними вертикально-інтегрованими структурами, серед яких: ММК ім. Ілліча, “Райз-Агро”, “Дакор Агро Холдинг” і “Укррос”. Тепер активи перерахованих корпоративних структур контролюються іншими, що зуміли залучити значні іноземні та вітчизняні інвестиції для розширення.

Виробнича спеціалізація агрохолдингу значною мірою формується, виходячи із спеціалізації материнської компанії або основного виду бізнесу холдингу. Зважаючи на це, аграрні об'єднання можна розділити на цукровиробників – ПАТ “Укрпромінвест”, ТОВ “Астарта-Київ”, “Дакор Агро Холдинг”; зернотрейдерів – ТОВ СП “Нібулон”; молочне скотарство – ПАТ “Індустріальна молочна компанія”; матеріально-технічне забезпечення та надання послуг – ПАТ “Райз”; зернопереробка – “Укрзернопром”, ТОВ “Стіомі-Холдинг”, тваринництво – ТОВ “Миронівський хлібопродукт”; олійно-жирова компанія – “Кернел”[7].

Загалом, оптимальним з точки зору управління та організації виробництва у більшості агрохолдингів є структурний підрозділ розміром до 5 тис. гектарів землі. Інвестори концентрують активи у найбільш вигідних регіонах країни, які дозволяють отримати максимальний прибуток від ведення сільськогосподарського виробництва. При цьому перевага надається довгостроковій оренді земель терміном понад 10 років та викупу цілісних майнових комплексів.

За прогнозами науковців агрохолдинги зосередять у своїх руках до 54% українських земель. При цьому, навіть за умов відміни мораторію, масова купівля земель є малоімовірною, зважаючи на великі фінансові витрати та організаційні труднощі [9].

Укрупнення земельних масивів агрохолдингів значною мірою обумовлено перевагами інтегрованих структур: по-перше, значна економія на масштабах придбання засобів виробництва; по-друге, це нові умови застави – сільськогосподарська продукція є заставою для несільськогосподарської діяльності холдингів, особливо у сезон її з'являється багато, а це – значна кредитна маса, що починає фінансувати діяльність, жодним чином з сільським господарством не пов'язану. Укрупнення сільськогосподарських підприємств значною мірою обумовлено залученням інвестицій у сільськогосподарське виробництво та формуванням інтегрованих підприємств, які на відміну від дрібних товаровиробників мають змогу розвивати соціальну інфраструктуру (табл. 2).

Таблиця 2

Соціально-економічні параметри розвитку сільськогосподарського виробництва залежно від землезабезпеченості, 2012 р.

Групи за площею ріллі, га	Кількість господарств	Площа с.-г. угідь, га	Середньорічна оплата праці одного працюючого, грн	у тому числі		Відрахування на оплату праці одного працюючого, грн	Орендна плата за 1 га с.-г. угідь, грн
				рослинницьві	тваринницьві		
501–1000	1645	821	8719	8612	8979	2597	203,7
1001–2000	2536	1522	9877	9678	10329	2930	238,9
2001–5000	2132	3183	11170	10588	12370	3305	243,1
5001–10000	399	6944	11702	11246	12753	3449	250,0
10001–20000	66	12267	15483	13415	18621	4986	284,1
Понад 20000	54	35871	13147	11667	13588	3745	290,7

Джерело: власні дослідження

Аналіз діяльності товаровиробників засвідчує, що у малих (до 1000 га) та середніх (до 5000 га) за розміром підприємствах сконцентровано виробництво овочів, фруктів, молока та м'яса. Спеціалізація структурних підрозділів холдингових компаній формується виходячи із основного виду діяльності материнської компанії (цукор, зерно, молоко), при цьому ставка робиться на формування вузькоспеціалізованого, високоіндустріалізованого виробництва з чіткою експортною орієнтацією. Аналіз даних показує, що по групі підприємств із площею понад 5 тис. га виробляється найбільша питома вага продукції порівняно з іншими групами, зокрема 56,4% цукрових буряків, 26,5% – зернових, 21% – технічних [10]. Загалом спостерігається тенденція до збільшення об'ємів виробництва із зростанням розмірів підприємств.

Проблемними питаннями при розширенні земельних масивів агрохолдингів є випадки коли: договори оренди не проходять державну реєстрацію, а в тих що пройшли реєстраційний напис не дозволяє судити про те, яким органом і коли була проведена реєстрація; договори не містять усіх істотних умов договорів оренди та усіх додатків, при цьому тривалий час умови договорів не переглядаються; короткострокова оренда земельних часток є потенційно проблемним моментом у зв'язку з необхідністю переукладання договорів оренди після оформлення права власності на земельні паї та отримання власниками актів на право власності на земельну ділянку; оренда невитребуваних паїв також потенційно проблематична у зв'язку з можливістю витребування паїв їх власниками та достроковим припиненням оренди [3].

Можна припустити, що наступним етапом формування агрохолдингів буде оптимізація їх розмірів. Подальше об'єднання сільськогосподарських угідь у масиви з площею 300-400 тис. га і більше для України є малоімовірним. Враховуючи досвід Росії, слід очікувати зменшення масивів земель і формування оптимальних за розміром і системою управління господарських формувань від 50 до 100 тис. га землі [6].

Незважаючи на позитивні тенденції розвитку агрохолдингів, дослідження показують, що низка компаній, таких як ТОВ "Українські аграрні інвестиції", ПАТ "Агро регіон" з різних причин повністю чи частково у перший рік не розпочали виробничу діяльність на орендованих землях. У значній мірі це зумовлено: виробничими проблемами, зважаючи на переважно рослинницький напрям господарської спеціалізації холдингів та сезонність сільськогосподарського виробництва; організаційними – пов'язаними із формуванням відокремлених структурних підрозділів та розширенням територій з метою покращення капіталізації компанії і недопущення конкурентів в умовах заниженої вартості земель та позитивних тенденції на світових ринках продовольчих товарів; комерційними – закріпленням на ринках оренди земель та очікуваннями, пов'язаними з відміною мораторію на купівлю–продаж земель сільськогосподарського призначення.

Державна позиція у питанні ефективного використання земель сільськогосподарського призначення має бути спрямована на встановлення законодавчої норми штрафних санкцій за невикористання земель [1]. Корисним при цьому є історичний досвід Стародавнього Вавилону, зокрема, дослідження законів Хаммурапі, згідно яких, у разі необробітку поля протягом року – закон змушував орендаря сплатити власнику орендну плату на рівні 33-50% від урожаю та провести основний обробіток на цьому полі.

Висновки з даного дослідження. Для реалізації конкурентних переваг агрохолдингів необхідна конструктивна аграрна політика, яка за умов світової економічної кризи повинна стати пріоритетом у системі економічних перетворень. У першу чергу, це стосується розробки стратегії розвитку сільського господарства; удосконалення земельного законодавства та врегулювання відносин власності; кредитування розвитку інфраструктури аграрного ринку та захист вітчизняного товаровиробника, у тому числі шляхом обмеження імпорту; розробка шкали мотивів для інвесторів, в першу чергу тих, що розвиватимуть соціальну інфраструктуру села, вкладаючи кошти у її розвиток; проведення інвентаризації земель.

З метою покращення процедури формування земельних масивів інтегрованих структур необхідно: удосконалити систему державного управління земельними ресурсами, продовжити формувати необхідну законодавчу та нормативну базу з питань аграрного землекористування і функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення; формувати ефективний механізм функціонування повноцінного, регульованого державою ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення; удосконалити економічний механізм регулювання земельних відносин; удосконалити методичку нормативної грошової оцінки земель; розробити механізми використання орендованих земель у якості застави, зокрема застави права оренди земель, що сприятиме залученню додаткових кредитних ресурсів у сільськогосподарське виробництво; запровадити програму відтворення родючості ґрунтів, що передбачає екологізацію використання орендованих земель та виведення з інтенсивного обороту деградованих і малопродуктивних земель; запровадження екологічного моніторингу та контролю, спрямованих на використання орендарями екологічнобезпечних технологій і належне відтворення родючості ґрунтів.

Література

1. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk.tid>
2. Крупнейшие холдинги в растениеводстве Украины 2012. Дослідження УКАБ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agribusiness.kiev.ua/>
3. Левада О.В. Еколого-економічний аналіз меліорації агроландшафтів [Електронний ресурс] / О.В. Левада. – Режим доступу: <http://conference.mdpu.org.ua/viewtopic.php?t=419&sid=d7490ebb6d79816685984fce47d9a83>
4. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західного регіону України / редкол.: В.М. Зубець (голова) та ін. – К. : Аграрна наука, 2010. – 944 с.
5. Про холдингові компанії в Україні. – Закон України від 15 березня 2015 року № 3528 зі змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 34. – С. 15–16
6. Проминвестбанк открыл агрохолдингу HarvEast кредитную линию на 200 млн. грн. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrprod.kiev>.
7. Скорик М. Украинские латифундисты / М. Скорик // “Профиль”. – № 4 (23). – 2008. – С. 15-19.
8. Стартує новий проект Українського клубу аграрного бізнесу “АгроШкола УКАБ” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaan.kiev.ua/novunu/3736-startuye-noviy-proektukrayinskogo>
9. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація : наук. доп. / [О.М. Бородіна, В.М. Геєць, А.О. Гуторов та ін.]; за ред. В.М. Гейця, О.М. Бородіної, І.В. Прокопи; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2012. – 56 с.
10. Шиян В.Й. Агрохолдинги в системі господарських структур / В.Й. Шиян, І.В. Горковенко // Вісник ХНАУ. Серія “Економічні науки”. – 2011. – № 5. – С. 43-50.
11. Peter Tillak. Land Markets and their Influence on the Efficiency of Agricultural Production in Central and Eastern Europe / P. Tillak, E. Schulze // Land Ownership. – 2000. – p. 123–124.